

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра педагогіки та методики навчання іноземних мов

**Курсова робота з методики навчання
англійської мови на тему:
«Формування граматичної компетентності з використанням інформаційно-
комунікаційних технологій на уроках англійської мови в основній школі»**

студента групи СО (а) 15-19
педагогічного факультету
романо-германської та української
філології
освітньо-професійної програми
«Іноземні мови та література, методика
навчання іноземних мов та зарубіжної
літератури (англійська мова і друга
західноєвропейська мова)»
за спеціальністю 014.02 Мова і
література
Гетюк Яніни Романівни

Члени комісії:

_____ Борецька Г.Е.
(підпис)
_____ Кузьменко Ю.В.
(підпис)
_____ Устименко О.М.
(підпис)

Науковий керівник: кандидат
педагогічних наук, доцент
Борецька Г.Е

Національна _____ шкала

Кількість _____ балів

Оцінка _____ ЄКТС

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

- 1.1. Основні характеристики граматичної компетентності
- 1.2. Методичні засади формування граматичної компетентності за допомогою ІКТ
- 1.3. Аналіз труднощів формування граматичної компетентності

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

- 2.1. Особливості формування граматичної компетентності за підручником “Focus 2 (second edition)” Daniel Brayshaw, Patricia Reilly
- 2.2. Розробка фрагменту уроку за темою «Future Forms: Present Continuous, will and going to» у 8-му класі з формування граматичної компетентності

ВИСНОВКИ

РЕЗЮМЕ

SUMMARY

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ВСТУП

Вивчення іноземної мови – це довготривалий та багатогранний процес. Знання іноземної мови на високому рівні передбачає володіння ключовими компетенціями, серед яких граматична займає особливе місце. Основною метою якої є практичне застосування, тобто вільна комунікація іноземною мовою.

Впровадження сучасних технологій в навчання стало невідворотнім процесом, зважаючи на події на всесвітній арені та в Україні. Щоб комп'ютеризоване навчання було продуктивним та результативним, пошук нових форм та методів використання сучасних технологій є дуже актуальним. Деякі вітчизняні методисти вже торкалися питання впливу інформаційно-комунікаційних технологій на формування граматичної компетентності, до прикладу: Л. Гладка, О. Баладіна, І.Ломачинська, Н. Складенко, Ю. Пасов . Проте **актуальність** роботи полягає в тому, що новітні технології сьогодні використовуються системно. Але практичний досвід навчання граматики за допомогою інформаційних технологій та їх вплив на учнів конкретного шкільного віку все ще досліджений не достатньо детально.

Мета курсової роботи – проаналізувати та визначити ефективність застосування інформаційно-комунікаційних технологій з метою формування граматичної компетентності учнів на уроках англійської мови в основній школі. Дана мета передбачає вирішення наступних **завдань**:

- Довести позитивний вплив інформаційно-комунікаційних технологій на інтерес та мотивацію учнів до вивчення іноземної мови;
- Визначити різні типи інформаційно-комунікаційних технологій та їх ефективність при формуванні граматичної компетентності;
- Оцінити роль інформаційно-комунікаційних технологій у розвитку комунікативних навичок учнів.

Об'єктом роботи є процес формування англійськомовної граматичної компетентності учнів основної школи.

Предметом роботи є використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі формування англійськомовної граматичної компетентності в учнів основної школи.

Практична цінність курсової роботи полягає в тому, що матеріали дослідження та теоретичні засади можуть бути використані при підготовці до уроків англійської мови, котрі націлені на формування граматичної компетентності в учнів основної школи. А саме, можливість ознайомлення з різними типами інформаційно-комунікаційних технологій та їх практичним використанням на уроках.

Методи дослідження – теоретичні, а саме: аналіз методичної та наукової літератури; та практичні: спостереження і порівняння.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

1.1. Основні характеристики граматичної компетентності

Основною метою викладання іноземної мови (ІМ) в загальноосвітньому навчальному закладі є формування іншомовної комунікативної компетентності (ІКК) в учнів. Граматична компетентність є одним з важливих компонентів ІКК, тому що граматична компетентність має важливу роль при вирішенні комунікативних завдань.

Є чимало дефініцій, але їх об'єднує те, що граматична компетентність має втілитися в ІКК. Граматична компетентність (ГК) – це здатність людини до коректного граматичного оформлення своїх усних і писемних висловлювань та розуміння граматичного оформлення мовлення інших, яка базується на складній і динамічній взаємодії відповідних навичок і знань та граматичної усвідомленості. [1, с.244]

Як зазначає О.В. Касаткіна, ГК – це знання граматичних засобів мови і здатність їх використовувати. Це здатність розуміти і висловлювати смисл (значення), породжувати і розпізнавати фрази, побудовані за певними принципами, а не запам'ятовувати та відтворювати їх як готові формули. [3, с.52] Ще одна українська дослідниця С. Ю. Ніколаєва підкреслює: «опанування комунікативною компетентністю на рівні, достатньому для іншомовного спілкування у чотирьох видах мовленнєвої діяльності» і є метою вивчення граматичного матеріалу учнями.[4, с.39]

Зміст ГК має спрямування на досягнення певних цілей:

- створення уміння спілкуватися англійською мовою на відповідному рівні із врахуванням мовних можливостей й потреб учнів у усній (аудіювання й говоріння) й письмовій (читання й письмо) формах;

- залучення учнів до нового соціального досвіду із застосуванням англійської мови: знайомство учнів з світом зарубіжних однолітків, з зарубіжним дитячим фольклором й доступними зразками художньої літератури;
- розвиток мовних, інтелектуальних й пізнавальних здібностей учнів, а також їхніх загальнонавчальних вмінь;
- розвиток мотивації до подальшого оволодіння англійською мовою [11]

Основними компонентами ГК є: граматичні навички, граматичні знання і граматична усвідомленість.

Вивчення граматики та правильне оформлення висловлювання, а також розпізнавання граматичних форм у мові та письмі відбувається за допомогою граматичних навичок. [2, ст. 74] Граматичні навички вважаються найважливішим компонентом ГК та поділяються на рецептивні та репродуктивні.

Рецептивні граматичні навички – це вміння сприймати звукові та графічні образи граматичної структури (ГС), що передбачає такі види мовленнєвої діяльності як аудіювання і читання. Граматичні навички характеризуються такими ознаками як автоматизованість, гнучкість та стійкість і поетапне формування. Коли рецептивні граматичні навички розвинені, то сприйняття відбувається паралельно з розпізнаванням граматичних форм і наданням їм певного значення.

Репродуктивні граматичні навички – це вміння правильно висловлювати свої думки в усному та письмовому мовленні, тобто реалізуються під час говоріння та письма. Сформованість цієї навички передбачає два паралельні процеси: вибір конкретної ГС та її оформлення. Тобто потрібно співвіднести комунікативний намір морфологічні та синтаксичні якості. Саме це впливає на донесення власної думки, комунікацію та стосунки з людьми. Різницею між цими поняттями є те, що рецептивні граматичні навички реалізуються, якщо ГС в звуковому або візуальному образі, а репродуктивні втілюються в комунікативній ситуації.

Граматичні знання - це розуміння значення та форми граматичних засобів, що використовуються в мові для створення правильних речень та висловлювань. А саме, вони включають в себе знання про частини мови, синтаксис, граматичну конструкцію та правильне вживання граматичних форм. До прикладу, граматичні знання допомагають нам розуміти, яку форму дієслова потрібно вживати інфінітив або герундій, як правильно формулювати ступені порівняння прикметників, як ставити заперечні та питальні речення, та як правильно вживати інші граматичні конструкції.

Граматичною усвідомленістю можна вважати здатність свідомо розпізнавати й вживати ГС в писемному та усному мовленні. Це компонент мовної усвідомленості людини, що включає в себе також міркування над процесами формування та функціонування ГС в мові.

1.2. Методичні засади формування граматичної компетентності за допомогою ІКТ

Сьогоднішні реалії вимагають швидких та продуктивних змін, сфера освіти не є виключенням. Інформаційно-комунікативні технології стали невід'ємною складовою освітнього процесу. Віртуальне навчальне середовище сьогодні є однією з форм використання інформаційних технологій в освіті. [14] Інформаційно-комунікативні технології – це широкий термін, котрий можна визначити як сукупність методів, засобів та прийомів для роботи з інформацією через мережі телекомунікацій. Відхід від традиційної форми навчання і введення ІКТ суттєво змінює процес навчання, саме тому виникла потреба в пошуку нових методів подачі інформації, які сприяють ефективності та мотивації до вивчення ІМ. Основними цілями введення інформаційних технологій в навчальний процес є:

- підвищення ефективності і якості процесу навчання;

- підвищення активності пізнавальної діяльності;
- поглиблення міжпредметних зв'язків;
- збільшення об'єму і оптимізація пошуку потрібної інформації. [5, с.26]

ІКТ в освіті базуються на використанні електронних освітніх ресурсів, які поділяються на: навчальні (мультимедійні презентації, підручники, посібники, нормативна навчальна документація з мови та мовознавства, методичні рекомендації, лінгвістичні практикуми, наочні посібники тощо); змістовні(словники, довідники, енциклопедії, архіви, сховища, портфоліо тощо); залежність від мережі (дистанційні курси, вебінари, відеоконференції тощо); орієнтовані на оцінювання (тести, завдання) [9].

Практичне використання ІКТ може позитивно вплинути на мотивацію та зацікавленість учнів до вивчення ІМ. Використовуючи ІКТ та реалізуючи свій творчий потенціал, вчителі роблять урок більш продуктивним та прогресивним. Викладач повинен забезпечити умови, щоб учні могли активно взаємодіяти з матеріалами та один з одним. Комп'ютеризоване навчання забезпечує індивідуалізований підхід до навчання. До прикладу, за допомогою ІКТ є можливість адаптувати рівні складності відповідно до потреб учасників освітнього процесу. Цікавість до вивчення ІМ формується також завдяки інтерактивним методам навчання. Інтерактивне навчання іноземних мов передбачає перш за все діалогове навчання, у ході якого здійснюється взаємодія між суб'єктами навчального процесу.[7, с.50] Тому діалогове навчання та постійна взаємодія підкреслюють рівнозначність суб'єктів освітнього процесу. Окрім того, комп'ютеризоване навчання забезпечує розвиток пошукових навичок учня, що розширяє світогляд та підвищує загальний розвиток учнів. Пошукова діяльність за допомогою ІКТ формує аналітичні здібності, креативність та здатність до самоосвіти. А емоційна та понятійна сфери формуються під впливом використання наочності та мультимедійних засобів.

Говорячи про навчання граматики англійської мови, використання ІКТ має ряд переваг. На першому етапі учні ознайомлюються та аналізують граматичне явище (ГЯ) за допомогою пред'явленого мовного зразка. Вагомим плюсом є те, що учні мають можливість навчатися за допомогою автентичних аудіо- або відеоматеріалів (записи монологічного або ж діалогічного мовлення носіїв мови, пісні, відео). Це компенсує нестачу мовлення носіїв англійської і розвиває фонетичну компетенцію. Оволодіння та використання іноземної мови вимагає знання соціокультурних особливостей носіїв мови, що вивчається, широкого спектру вербальної та невербальної комунікації. Дані засоби також позитивно впливають на культурологічні аспекти вивчення іноземної мови. [13] За допомогою автентичних інтерв'ю, пісень, фільмів, подкастів учні можуть наблизитися до культури англомовних країн, розширити свій світогляд, відмітити особливості поведінки та манери і набути мовленнєвий етикет.

Використання ІКТ суттєво сприяє формуванню граматичної компетентності, тому що можна доступно та цікаво презентувати будь-яку ГС використовуючи онлайн-дошки, презентації або ж спеціально розроблені платформи. Це включає в себе використання зображальної наочності, різноманітних таблиць та графіків. Різні засоби мультимедіа та візуалізація граматичних правил сприяють розумінню ГС. Небанальне введення нової граматики може зацікавити та мотивувати учнів до подальшої роботи. Говорячи про виконання тренувальних вправ, то в доступі вчителя є багато готових додаткових вправ і відповідних ресурсів, щоб створити власні. Комп'ютерні вправи мають передбачати однозначну відповідь учня, з тим щоб він міг скористатися ключем. Тому комп'ютерні граматично спрямовані вправи мають тестовий характер (головним чином тести множинного вибору). [1, с.255] Також важливою перевагою є набуття практичних умінь в спілкуванні. При освоєнні навчальних платформ можна забезпечити практику усного мовлення як індивідуально, так і в парах та груповій роботі. При творчому підході процес вживання ГС в мовленні можна суттєво урізноманітнити: “настільні” онлайн-ігри, моделювання початкових та природніх мовленнєвих ситуацій – тобто акцент на

вправах, що мають комунікативну цінність.

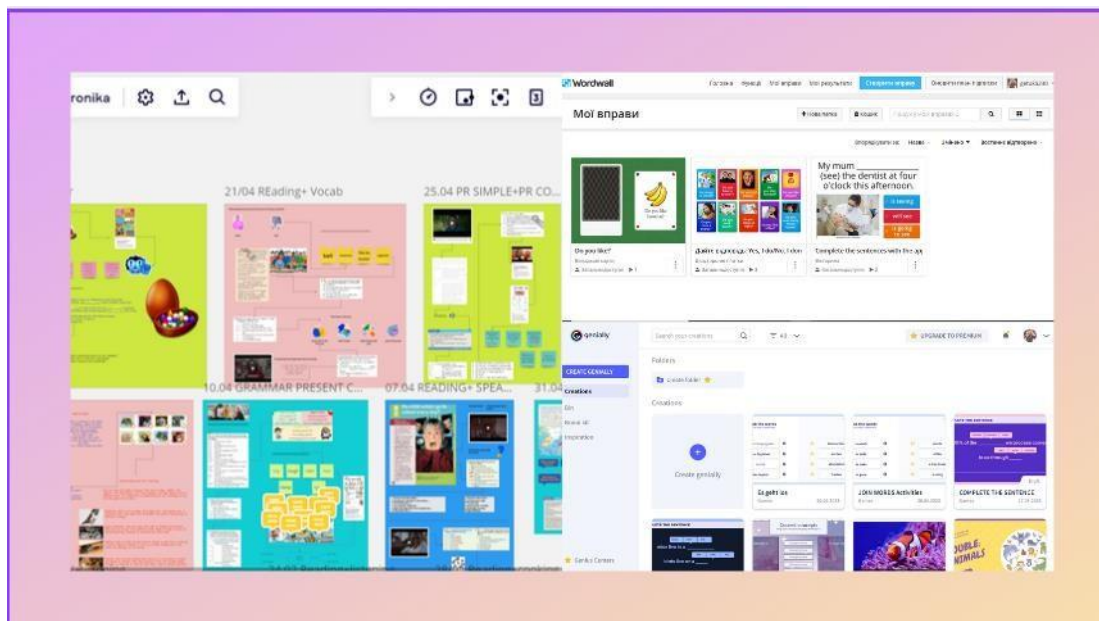

Рис.1.1. Зразки ІКТ для уроків ІМ

https://www.canva.com/design/DAFhCqrPBbc/v6ALWEfW0L0zkbzf2nJONg/edit?utm_content=DAFhCqrPBbc&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Отже, інформаційні технології та онлайн-ресурси є ефективними засобами для формування ГК. ІКТ можуть виступати в ролі додаткового або ж основного засобу формування граматичних навичок. За потреби викладачу необхідно адаптувати використання ІКТ, тобто завдання та подачу матеріалу, оскільки учні стикаються з труднощами при опануванні граматики англійської мови.

1.4. Аналіз труднощів формування граматичної компетентності

Труднощі формування ГК обумовлені наступними факторами: індивідуальними особливостями учнів, особливостями ІМ, що вивчається та умовами навчального процесу.

Першу групу труднощів, з якими стикаються учні при формуванні ГК, складають індивідуальні особливості. Перш за все, варто врахувати факт, що ІМ не є необхідним засобом спілкування, а є другорядним. В деяких учнів може бути недостатньо мотивації, оскільки багато кому важко зрозуміти властивості граматики,

тому вона вважається нудною. Важливим фактором є те, що засвоєння

граматичної будови характеризується абстрактністю, тому ІМ потребує аналітичного та логічного мислення.

Інша група складнощів обумовлена лінгвістичними факторами. В першу чергу варто згадати мовну інтерференцію – результат впливу однієї мови на іншу. Як зазначають мовознавці: «...дві мовні системи вступають у контакт, впливають одна на одну, внаслідок чого з'являються контактні зумовлені відхилення від мовної норми, які називаються інтерференцією». [6, с.192] Тобто людина, котра вивчає ІМ, несвідомо переносить чинні правила та мовленнєву поведінку на нерідну мову. Це явище є результатом контактування двох мов, на що також впливає їх спорідненість або ж віддаленість та типологічні ознаки граматичної системи. Учні часто також помилково вживали неправильну форму множини (*chidren-childrens, woman- womans, fish-fishes*), що пояснюється різним способом утворення в рідній та ІМ. Також позначається відсутність якогось мовного явища в рідній мові. Тому виникали нюанси з вживанням артиклів: інколи учні або не вживали артиклі або помилково вживали означений артикль замість неозначеного і навпаки.

Суттєво також впливає внутрішньомовна інтерференція, механізми якої діють в межах однієї мови. Це обумовлюється складністю граматичного явища, різноманітністю граматичних форм; провівши уроки протягом педагогічної практики, я помітила, що учням буває важко визначити яку граматичну форму або структуру треба вживати: *Present Simple/Present Continuous, has/have, have to/should*. Знання зазначених труднощів дозволяє спрогнозувати помилки учнів та організувати навчання граматичного матеріалу таким чином, щоб подолати міжмовну і внутрішньомовну інтерференцію.[1, с.242]

Говорячи про труднощі зумовлені умовами навчального процесу, тобто навчальною програмою, вчителем, матеріалами, слід виокремити наступні найбільш поширені причини. Неспівпадіння навчальних програм української та ІМ. Наслідком може бути, що учні вивчають якесь граматичне явище (ГЯ), не опанувавши його заздалегідь рідною мовою. Також в учнів може бути недостатньо мотивації, що пов'язано зі складністю матеріалу, а саме великою кількістю правил, термінів і

винятків. Окрім того, уроки граматики часто проводяться за використання таблиць, заучування правил, виконання однотипних завдань, не практикуючи вживання у вільному мовленні належним чином.

Варто згадати про соціальні та глобальні фактори, що створили суттєві складнощі для учасників навчального процесу. Негативно сказалися на уроках англійської мови та навчальному процесі в цілому тимчасові відключення електроенергії, як наслідок відсутність або проблеми з мережею та неможливість бути присутніми на уроках. Змішане навчання вважається ефективним, оскільки створює умови для розв'язання основної проблеми традиційного навчання, що полягає в обмеженні можливостей реалізації та розвитку потенційних здібностей. [8, с.67] Основними чинниками, що стримують розвиток дистанційного навчання в Україні, є відсутність відповідної нормативної бази, необхідних матеріально-технічних засобів для впровадження ДН, підготовлених викладачів до розроблення курсів та організації ДН, висока вартість навчання. [15] Окрім цього, в учнів, які навчаються дистанційно, може виникнути відчуття ізольованості та може бути недостатньо мотивації для вивчення граматики англійської мови.

Отже, при формуванні граматичної компетентності англійської мови учні часто стикаються з труднощами, що пов'язані з індивідуальними факторами, з лінгвістичними особливостями англійської граматичної будови та умовами навчання. Під час навчального процесу в учнів найчастіше проявлялися труднощі, що зумовлені інтерференцією. Також суттєво вплинули складні умови навчання під час воєнного стану.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

2.1. Особливості формування граматичної компетентності за підручником “Focus 2 (second edition)” Daniel Brayshaw, Patricia Reilly

Підручник "Focus 2 (second edition)" є навчальним посібником з англійської мови, що розроблений для учнів з рівнем Pre-Intermediate (A2) для досягнення Intermediate (B1) за Спільною Європейською Системою Опису Мов. Програма підручника відповідає цілям формування ГК та віковим особливостям учнів основної школи. В усіх підтемах використовуються різні типи завдань, які допомагають учням розвивати навички аудіювання, читання, лексики та граматики.

При формуванні ГК головним завданням є оволодіння так званим активним граматичним матеріалом. [1, с. 243] За підручником "Focus 2 (second edition)" активний граматичний мінімум (АГМ) складається з наступних ГС:

- ступені порівняння прикметників (“Comparative and superlative adjectives” p.34 Unit 3);
- вживання герундія та інфінітиву (“Verb + ing or verb + to + infinitive” p.10 Unit 1);
- вживання простого минулого часу та тривалого минулого часу (“Past Simple and Past Continuous to describe past events” p.20 Unit 2);
- різниця між теперішнім доконаним часом та простим минулим часом (“Present Perfect with just, already,(not) yet and Past Simple” p.38 Unit 3);
- вживання теперішнього доконаного часу для опису довготривалих процесів (“Present Perfect with for and since” p.48 Unit 4);
- побудова речення в майбутньому часі (“Future forms: Present Continuous, be going to and will” p.52 Unit 4);
- побудова умовних речень першого типу (“First Conditional” p.62 Unit 5);
- використання модальних дієслів (“Modal verbs for obligation and permission” p.80 Unit 6);

- обчислювальні та необчислювальні іменники (“Quantifiers” p. 94 Unit 7);
- непряма мова (“Reported Speech” p.108 Unit 8).

Грамматичне наповнення підручника є зручним та доступним для учнів з вищим рівнем англійської та є ефективним засобом для вивчення граматики англійської мови. Для ефективного засвоєння ГК, необхідна раціональна система вправ, що має забезпечити:

- підбір необхідних вправ, які відповідають характеру навички або уміння;
- встановлення потрібної послідовності вправ;
- розташування навчального процесу і співвідношення його компонентів;
- систематичність й регулярність виконання вправ;
- взаємозв'язок різноманітних типів мовленнєвої діяльності [10].

Матеріал відповідає чинним вимогам та програмі і відповідно суттєво наближає учнів до середнього рівня.

Підручник складається з достатньої кількості прикладів та вправ, що допомагають учням поетапно засвоювати та розвивати граматичні навички. Зокрема, спершу учні ознайомлюються з новою ГС у контексті працюючи з автентичними матеріалами. Зазвичай це аудіо- або ж відеозапис, тобто інформація надходить по зоровому і слуховому каналах, що є великим плюсом. Тому що таким чином здійснюється не тільки ознайомлення з ГС, а й фонетичне відпрацювання зразка мовлення (ЗМ) з новими ГС та тренування рецептивних граматичних навичок. Це може бути ситуативний діалог або ж бесіда, інтерв'ю; інколи учні читали короткий фрагмент тексту з новою ГС, що виділена іншим кольором. Таким чином учні можуть розвивати мовленнєві навички комплексно: граматичні та навички аудіювання, граматичні та лексичні.

У підручнику часто використовуються засоби зображальної наочності. Наприклад, правила винесені окремо в *Grammar Focus* та виділені іншим кольором і шрифтом. Найчастіше зустрічається ілюстративна таблиця, де систематизовано

подано правила та наявні зразки мовлення, міні-контекст. Такі таблиці мають узагальнюючий характер, але дають можливість визначити основні функції ГЯ та зв'язок між його елементами. Для додаткового опрацювання в кінці підручника наявні моделі, що мають простішу структуру, ніж таблиці та демонструють інформацію в меншому обсязі. Наявні моделі простого минулого часу, тривалого минулого часу, форм майбутнього часу, ступенів порівняння прикметників та інші. Для пояснення граматики часто використовується відео формат, що позитивно впливає на мотивацію учнів та є додатковим джерелом інформації. Відео умовно ділиться на 2 частини: в першій йде ознайомлення з ГС в контексті, а друга частина проходить у форматі міні-лекції, де вчитель додатково пояснює правила формування, значення, випадки вживання і наводить додаткові зразки.

Наступним етапом йде тренування, зокрема репродуктивних граматичних навичок. В підручнику наявна достатня кількість різноманітних вправ для автоматизації навичок з тією чи іншою ГС. Що важливо у вправах дотримуються принципу – труднощі лише одного виду, тобто вводиться лише новий граматичний матеріал. Вправи цікаві та доступні, напряду пов'язані з темою уроку, тобто викликають інтерес. Найчастіше вправи розраховані для різних форм роботи, найчастіше: для фронтальних, для парних або ж індивідуальних. Учні мають можливість практикувати граматику, виконуючи різні види вправ. До прикладу, вправи, що виконуються на рівні фрази:

- вправи на трансформацію ЗМ;
- вправи альтернативного вибору;
- вправи на завершення ЗМ;
- вправи на вибір/підстановку у ЗМ;
- відповіді на запитання різних типів.

Дуже часто на уроках граматики використовуються вправи на вибір ГС у ЗМ за контекстом. Це дуже ефективний засіб опанування граматики, тому що учні можуть ознайомитися з ситуативним вживанням ГС та краще зрозуміти контекст, в

якому дана ГС. Зразком з підручника є вправа уроку *Future forms: Present Continuous, be going to and will*:

4 **2.17** Choose the most appropriate future form. Then listen and check.

- Tony:** Two of my friends ¹ *are helping / will help* me prepare the room on Saturday afternoon.
We ² *'re going to hang / 'll hang* sheets on the walls and the ceiling. Then we
³ *'re going to put / 're putting* coloured lights everywhere. We ⁴ *'ll have / 're having* a band and a DJ from eight to midnight. I've already booked them.
- Aunt:** Okay, I think I ⁵ *'ll warn / 'm going to warn* the neighbours!
- Tony:** We've decided to have a fancy dress theme – everybody ⁶ *will come / is coming* as their favourite film character.
- Uncle:** Oh good, I think I ⁷ *'ll come / 'm going to come* as Captain Jack Sparrow!
- Aunt:** No, we ⁸ *'ll go out / 're going out* to the theatre, remember? I told you yesterday.
- Uncle:** I know, I was joking. Now, what are you ⁹ *eating / going to eat* ?
- Tony:** That's all arranged. Mum ¹⁰ *will make / is making* some pizzas.
- Aunt:** And what about the cleaning the next day?
- Tony:** Oh, erm ... Don't worry, I ¹¹ *'ll do / 'm doing* that with my friend Luisa. She won't mind!

Рис.2.1. Exercise 4, p.52

Дана вправа розрахована на фронтальну форму роботи та пізніше контроль і звіряння з аудіо. Проте на уроці учні виконували завдання самостійно і потім озвучували їхні відповіді. Після прослуховування аудіо ми обговорювали помилки, учні задавали додаткові питання, щоб уникнути таких помилок в майбутньому.

Вправи на розширення ЗМ є традиційним засобом формування ГК. Окрім основної цілі, тренування граматики, вона допомагає поповнити лексичний запас та розвивати креативність та винахідливість. Виконання цих вправ є доцільним, бо так учні навчаються як використовувати ГС в комунікації. Гарним прикладом є вправа на сторінці 38, тема *Present Perfect with just, already, (not) yet and Past Simple*:

- 6 Read 6 Cultural Things to Do. Write one sentence with *already* and one with *yet* for each one. Which sentences are true for you?

6 Cultural Things to Do Before You Are 18

▶ see a live band	▶ act in a play
▶ visit a big art gallery	▶ read a classic novel
▶ listen to a Beethoven symphony	▶ write a poem or a short story

*I've already seen a live band.
I haven't seen a live band yet.*

Рис. 2.2. Exercise 6, p.38

Переваги цієї вправи полягають в тому, що учні додатково працюють з текстом та опрацьовують зразки ГС в контексті. Після цього вони практикують вживання прислівників *already/yet* в письмі і потім учні можуть вести обговорення в парах або в групах, які речення правдиві.

Вправи на підстановку ГС у ЗМ є важливим елементом на уроці граматики, тому що це включає відпрацювання формування та вживання граматичних конструкцій. Даний вид вправ дозволяє вчителю визначити рівень знань та моменти, над якими треба попрацювати. Суть вправи полягає в заповненні порожнього місця в реченні, враховуючи певну граматичну конструкцію та граматичні правила. Наприклад, вправа на сторінці 48 на тему *Present Perfect with for and since* дозволяє не лише відточити граматичні навички, а й порівняти контекст та різницю між часовими формами в англійській мові:

- 5 Complete the second sentence so that it has a similar meaning to the first.

- 1 My dad was born in our house.
My dad *has lived* (live) in our house *since* he was born.
- 2 My dad gave my mum this watch when she was forty.
My mum _____ (have) this watch _____ she was forty.
- 3 I met my best friend two years ago.
I _____ (know) my best friend _____ two years.
- 4 I bought these trainers last Christmas.
I _____ (not buy) any new trainers _____ last Christmas.
- 5 I joined this English class three months ago.
I _____ (be) in this English class _____ three months.
- 6 I had breakfast at 7 a.m.
I _____ (not eat) anything _____ 7a.m.

Рис.2.3. Exercise 5, p.48

ГК передбачає здатність розуміти і висловлювати певний сенс, оформляти його у виді висловлювань, побудованих за правилами англійської мови. [12] Оскільки, комунікативність – це основний пункт, на який варто орієнтуватися при формуванні ГК, то співвідношення комунікативних вправ зазвичай складає 1/3 по відношенню до тренувальних вправ. Такі вправи розраховані зазвичай на роботу в групах або в парах; учні ведуть бесіду а бо ж дискусію. Тобто учні відточують репродуктивні граматичні навички, виконуючи умовно-комунікативні або ж комунікативні вправи на об'єднання ЗМ у мікромонолог або мікродіалог. Інколи вправи розраховані на самостійне виконання, такі як, складання усної розповіді, повідомлення якогось факту або ж опису чогось, та після цього ведеться парне або ж групове обговорення з метою отримати зворотній зв'язок. Рідше зустрічаються вправи, де граматичні навички потрібно реалізувати в письмі. Гарним зразком слугує наступна вправа, що включає в себе практику форм майбутнього часу *will/going to* в усному та писемному мовленні:

- 6 SPEAKING** You are responsible for organising an end-of-term party for your school year. Discuss with a partner. Follow the instructions.
- 1 Make some decisions about location, food and drink, music, decoration, theme, etc.
 - 2 Write an email to the class to explain your ideas. Use all three future forms.
- As a class, decide whose party ideas are best.**

Рис.2.4. Exercise 6, p. 52

Отже, підручник “Focus 2 (second edition)” авторів Daniel Brayshaw, Patricia Reilly забезпечує формування ГК, оскільки має ряд факторів, що сприяють цьому. Аналізуючи структуру підручника можна помітити поступове збільшення складності граматичного матеріалу, що стимулює учнів до вивчення нового та переходу до вищого рівня в англійській мові. Також на уроках граматики починаються з вправ на аудіювання або читання, що забезпечує розвиток рецептивних граматичних навичок та інших компетенцій (фонетичної та читацької). Автори підручника підготували різні види вправ для розвитку рецептивних і репродуктивних граматичних навичок. Безперечним плюсом є використання

автентичного матеріалу, що мотивує учнів та робить уроки цікавішими. При вивченні нової ГС автори роблять акцент на комунікативних вправах та учні можуть практикувати письмове мовлення, усне мовлення в парах або ж в групах.

2.2. Розробка фрагменту уроку за темою «Future Forms: Present Continuous, will and going to» у 8-му класі з формування граматичної компетентності

Через складні соціально-політичні умови та воєнний стан освітній процес повернувся до онлайн або до змішаного формату навчання. Під час дистанційного навчання уроки проводилися за допомогою засобу телекомунікації Zoom, що створений для організації відеоконференцій. Плюсом цієї програми є простий у користуванні інтерфейс, функція демонстрації екрану та перевагою для уроків ІМ є можливість розподіляти учнів по «кімнатах», що забезпечує роботу в парах і групах. Проблем у користуванні в учнів не виникло, оскільки в них вже є досвід навчання в форматі онлайн.

При підготовці до уроків англійської мови я працювала на платформі Canva, що є доволі простим та багатофункціональним засобом для створення презентацій, документів та різноманітних графічних дизайнів. Готові шаблони та наявні інструменти дають змогу підлаштувати дизайн презентації до теми уроку. Одним зі зразків може слугувати розробка на урок з формування ГК за підручником “Focus 2 (second edition)” Daniel Brayshaw, Patricia Reilly на тему «Future Forms: Present Continuous, will and going to»; граматичні форми майбутнього часу вивчаються в контексті підготовки до вечірки і мені вдалося стилізувати розробку: https://www.canva.com/design/DAFUMX6SRBs/UzPuvpYzUUpL_ADGYIZymw/view?utm_content=DAFUMX6SRBs&utm_campaign=designshare&utm_medium=link&utm_source=publishsharelink .

Урок почався з мовленнєвої розминки, а саме обговорення в парах на тему “*What makes a good house party?*”. На слайді №2 зображені опорні слова та стікери для стимулювання додаткових ідей.

Після цього учні ознайомлюються з новими ГС в контексті: вони читають та слухають діалог про організацію вечірки та відповідають на запитання за змістом. Традиційно в текстовому варіанті нові ГС виділені іншим кольором та шрифтом. Далі йде ознайомлення з правилами вживання майбутніх форм: учні читали *Grammar Focus*, заповнювали пропуски використовуючи нові ГС та шукали більше зразків в попередній вправі. Після цього учні переглядали коротку відеолекцію. Перевагою даного засобу є те, що мультимедіа можна використовувати при будь-якому форматі навчання та наповнення її інформація з даного відео сприяє самоосвіті. На слайді № 6 демонструється зображальна наочність з узагальненою інформацією стосовно теорії вживання форм майбутнього часу:

Рис.2.5. Future Forms

Далі учні виконували вправу на вибір ГС у ЗМ та завдання на підстановку ГС. Оскільки, в 5 вправі потрібно висловити власні ідеї, то підлаштовувати її під онлайн формат не зовсім раціонально. На урок я вирішила додати додаткову вправу 2 на сторінці 142 з додаткових матеріалів підручника та створила її в зручному форматі онлайн вікторини. Для цього я користувалася аудіовізуальним носієм – а саме, сервісом Wordwall, що є багатофункціональним інструментом для створення інтерактивних завдань та можливо створити матеріали для роздрукування. Вчитель може поділитися вправою в соцмережах, надати доступ іншим вчителям, додати на хмарні сервіси для навчання (Google Class) або ж створити QR-код. Вправу можна задати як домашнє завдання, що перевіряється автоматично, а вчитель лише

контролює наявність виконання та результати учнів. Також є багато додаткових функцій: можна міняти шаблони та налаштовувати параметри (час, маркування, список переможців).

Перед виконанням учні бачать чітку інструкцію (*Complete the sentences with the appropriate future forms of the verbs in brackets*) та дана вправа є додатковим тестовим завданням, якщо учням потрібно більше тренувальних вправ: <https://wordwall.net/uk/resource/55346413/complete-the-sentences-with-the-appropriate-future-forms-of>

Заключна вправа спрямована на вживання ГС в мовленнєвій ситуації. Автори підручника пропонують учням провести дискусію в парах стосовно організації вечірки, вживаючи ГС, та обговорити згадані пункти. Робота в парах організовується в Zoom за допомогою Breakout rooms, що означає поділ на потрібну кількість сесій. Вправа поділяється на 2 напрямки роботи: практика ГС в усному та в письмовому мовленні. Написання email-листа можна організувати за допомогою Google Forms, що також слугують для створення різного виду завдань та опитувань. Завдання можуть перевірятися автоматично або ж вчитель може прокоментувати та дати зворотній зв'язок учням. (<https://forms.gle/am4Dt4pqFYmxogqv7>)

Отже, використання ІКТ, а саме програми для створення дизайну Canva, сервісу Wordwall та програмного забезпечення Google Forms сприяють формуванню ГК в учнів 8 класу. За допомогою презентації вдається підтримувати інтерес та концентрацію учнів. З педагогічної точки зору дана програма має ряд переваг, тому що є можливість подавати матеріал структуровано, додавати приклади наочності та активні посилання. На сервісі Wordwall можна створити власні завдання тестового формату, вправи на підстановку та вправи для автоматизації ГС в усному мовленні. Інтеграція хмарних сервісів Google (Google Forms/Google Docs) є ефективним засобом для вживання ГС в письмі, оскільки вони є доступними та зручними в користуванні для учнів та забезпечується контроль і зворотній зв'язок з боку вчителя. Таким чином вдалося визначити позитивну роль ІКТ пр. формуванні ГК та у розвитку комунікативних навичок учнів.

ВИСНОВКИ

Формування граматичної компетентності є одним з першочергових завдань при вивченні англійської мови, оскільки це забезпечує граматично правильне оформлення усного та писемного мовлення. На уроках учні розвивають рецептивні та репродуктивні граматичні навички, виконуючи вправи різного типу та виду. Що в свою чергу взаємопов'язано з формуванням граматичних знань та граматичної усвідомленості.

Дидактичні функції та потенціал інформаційно-технічних технологій значною мірою сприяють розвитку граматичної компетентності в учнів. Зважаючи на мобільність сучасних школярів та їх вміння іти в ногу з часом використання інформаційних технологій позитивно впливає на мотивацію та активність школярів на уроках англійської граматики, і не тільки. Використання інформаційно-технічних технологій забезпечує учнів роботою з автентичними матеріалами, такими як: аудіозаписи, відео, статті, художні твори, що наповнені лексикою та природністю граматичних форм. Тому в результаті виконання курсової роботи вдалося визначити різні типи інформаційно-комунікаційних технологій та довести їх ефективність при формуванні граматичної компетентності.

Проте учні незважаючи на явні плюси використання інформаційних технологій учні все ж стикаються з труднощами при формуванні граматичної компетентності. Говорячи про сучасні технології найпоширенішою проблемою була неможливість учнів бути присутніми на уроках. Відсутність зв'язку, перебої електропостачання спричинили нові проблеми та виклики, оскільки знання учнів та їх успішність частково залежала від самоосвіти.

На уроках англійської мови учні 8 класу навчалися за програмою підручника "Focus 2 (second edition)" авторів Daniel Brayshaw, Patricia Reilly. Виконавши практичну частину роботи можна визначити, що наповнення підручника відповідає віковим особливостям учнів основної школи та окремі підтеми розроблені для формування граматичної компетентності та оволодінням активним граматичним

матеріалом. У підручнику представлені вправи характерні для 3 етапів формування граматичної компетентності. Початок граматичної теми з вправ на аудіювання та читання сприяє розвитку рецептивних граматичних навичок та інших компетенцій. Підручник містить різноманітні вправи для підвищення рівня граматики англійської мови. За потреби вчитель може включити додаткові граматичні завдання, що наявні вкінці підручника. При вивченні нової граматичної структури автори підручника акцентують увагу на комунікативних вправах та практиці писемного та усного мовлення в парах або групах.

При підготовки до уроку на тему «Future Forms: Present Continuous, will and going to» я користувалася різним ресурсами. Урок був підготовлений за матеріалами підручника та я зосередилася на презентації нової граматичної теми. За допомогою платформи Canva я створила презентацію на урок; мій вибір впав саме на цю платформу, тому що є великий вибір шаблонів та зразків презентації і можна інтегрувати власні відео- та аудіофайли, додати активні посилання. Також вдалося підготувати додаткову вправу за допомогою ресурсу Wordwall, а саме тестове завдання для самостійного виконання. Оскільки, цей ресурс був створений для вирішення навчальних завдань, тому його використання на уроці граматики є дуже ефективним та зручним.

РЕЗЮМЕ

Гетюк Я. Р. Формування граматичної компетентності з використанням інформаційно-комунікаційних технологій на уроках англійської мови в основній школі.

Обсяг роботи – сторінок

Курсова робота присвячена аналізу та оцінці впливу інформаційних технологій на формування англомовної граматичної компетентності. Практична частина включає виконання розробки на тему уроку «Future Forms: Present Continuous, will and going to» у 8-му класі.

Об'єктом роботи є процес формування англійськомовної граматичної компетентності учнів основної школи. Предметом роботи є використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі формування англійськомовної граматичної компетентності в учнів основної школи.

В курсовій роботі проаналізовано аспекти формування граматичної компетентності англійської мови і загальну характеристику інформаційно-технічних технологій на уроках граматики. На основі науково-дослідницької роботи було проаналізовано граматичне наповнення підручника “Focus 2 (second edition)” авторів Daniel Braayshaw, Patricia Reilly. Також була підготовлена розробка, що включає короткий аналіз фрагменту уроку, створення презентації, онлайн вікторини за допомогою Wordwall та письмове завдання в Google Forms.

Ключові слова: граматична компетентність, інформаційно-комунікаційні технології, основна школа, аналіз.

SUMMARY

Hetiuk Y. R. Formation of grammatical competence using information and communication technologies in English lessons in primary school.

Work consists of pages

The course work is devoted to the analysis and assessment of the influence of information technologies on the formation of English grammatical competence. The practical part includes the implementation of the development on the topic of the lesson "Future Forms: Present Continuous, will and going to" in the 8th grade.

The object of the work is the process of formation of English grammatical competence of elementary school students. The subject of the work is the use of information and communication technologies in the process of forming English grammatical competence in elementary school students.

It was analyzed aspects of the formation of grammatical competence of the English language and the general characteristics of information and technical technologies in grammar lessons. On the basis of research work, the grammatical content of the textbook "Focus 2 (second edition)" by authors Daniel Brayshaw, Patricia Reilly was analyzed. I have prepared a short analysis of a lesson fragment, creation of a presentation, online quizzes using Wordwall and a written task in Google Forms.

Keywords: grammatical competence, information and communication technologies, elementary school, analysis.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1 Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів/ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – с.255

2 Тригуб І.П. Формування граматичної компетенції у студентів ВНЗ у процесі вивчення англійської мови/ І.П. Тригуб // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. – 2014. – №10. – С.74-77.

3 Касаткіна О.В. До питання розвитку граматичної компетентності студентів на заняттях іноземної мови/ Вісник Житомирського державного університету. Випуск 59. Педагогічні науки. – 2011. – с. 52

4 Ніколаєва С.Ю. .Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах у структурно-логічних схемах і таблицях : навчальний посібник/ Ленвіт. – 2004. – с. 39

5 Кадемія М. Ю., Шахіна І. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі : Навчальний посібник/ Вінниця. – 2011. – с. 26

6 Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів/Єрмоленко С . Я., Бибик С. П., Тодор О. Г; за ред. С. Я. Єрмоленко. – К.:Либідь. – 2001. – с.192

7 Кузів М.З., Юрчишин Т.В., Полигач І.О. Використання інтерактивних технологій на занятті з іноземної мови/ Серія «Педагогічні науки». Випуск №2. – 2021. – с. 50 URL: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/4263/4536>

8 Мельник А.І. Проблеми використання елементів дистанційного навчання в умовах воєнного стану/ Вісник КНЛУ. Серія Педагогіка та психологія. Випуск 37. – 2022. – с. 67 URL: <file:///C:/Users/RS/Desktop/272900-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-630606-1-10-20230207.pdf>

9 Карпенко Н. Концептуальні підходи до формування англомовної граматичної компетентності студентів I курсу факультету іноземних мов / Н. Карпенко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер. : Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 111. – С. 133-136.

10 Schmidt, R. Linguistische Grammatik und pädagogische Grammatik: grundsätzliche Überlegungen zur Erarbeitung einer Grammatik für den Unterricht Deutsch als Fremdsprache Schmidt R.. In: Fremdsprachen lernen mit Medien: Festschrift für Helm von Faber zum 70. Geburtstag Ehnert R, Piepho H-E (Eds). Ismaning: Hueber. 1986, s. 75

11 Барановська Т. Граматика англійської мови : збірник вправ/ Т. Барановська. – Київ : Логос, 2007. – 384 с.

12 Diachok N. V., Kuvarova O. K., Prystaiko T. S., Kirkovska I. S., & Semak L. A. (2021). Verbal compression as the implementation of universal tendency of compensative processes in the lingual world. *Linguistics and Culture Review*. 5 (S4). P. 54.

13 DANYLYUK S. TEACHING STUDENTS A FOREIGN LANGUAGE AS A COMPONENT OF PROFESSIONALLY ORIENTED TRAINING OF FUTURE MANAGERS OF SOCIO-CULTURAL ACTIVITIES/ Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького/ Серія «Педагогічні науки». Випуск No 2.2020. – с.29. URL: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/3823/4091>

14 Farrell, G. The Changing Faces of Virtual Education/ 2001. URL: <https://oasis.col.org/colserver/api/core/bitstreams/1f161a52-1cfa-484d-bb95-42028b456eff/content>

15 Кіріленко О., Кузнецова Ю., Вдовиченко О. Проблеми підготовки викладачів вишів до впровадження дистанційного навчання/ Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки». Випуск № 3. – 2019. – с. 150 URL: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/3479/3783>

Додаток А

Рис.1.1. Зразки ІКТ для уроків ІМ

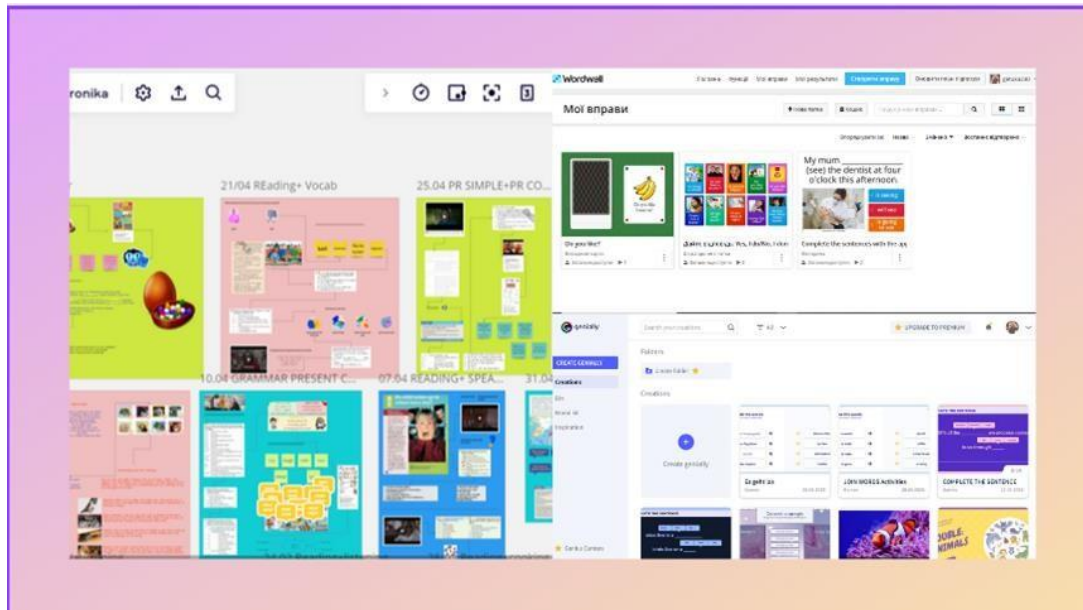

Рис.2.1. Exercise 4, p.52

4 **2.17** Choose the most appropriate future form. Then listen and check.

Tony: Two of my friends ¹ *are helping / will help* me prepare the room on Saturday afternoon.

We ² *'re going to hang / 'll hang* sheets on the walls and the ceiling. Then we ³ *'re going to put / 're putting* coloured lights everywhere. We ⁴ *'ll have / 're having* a band and a DJ from eight to midnight. I've already booked them.

Aunt: Okay, I think I ⁵ *'ll warn / 'm going to warn* the neighbours!

Tony: We've decided to have a fancy dress theme – everybody ⁶ *will come / is coming* as their favourite film character.

Uncle: Oh good, I think I ⁷ *'ll come / 'm going to come* as Captain Jack Sparrow!

Aunt: No, we ⁸ *'ll go out / 're going out* to the theatre, remember? I told you yesterday.

Uncle: I know, I was joking. Now, what are you ⁹ *eating / going to eat* ?

Tony: That's all arranged. Mum ¹⁰ *will make / is making* some pizzas.

Aunt: And what about the cleaning the next day?

Tony: Oh, erm ... Don't worry, I ¹¹ *'ll do / 'm doing* that with my friend Luisa. She won't mind!

Рис.2.2. Exercise 6, p.38

- 6** Read 6 Cultural Things to Do. Write one sentence with *already* and one with *yet* for each one. Which sentences are true for you?

6 Cultural Things to Do Before You Are 18

▶ see a live band	▶ act in a play
▶ visit a big art gallery	▶ read a classic novel
▶ listen to a Beethoven symphony	▶ write a poem or a short story

*I've already seen a live band.
I haven't seen a live band yet.*

Рис.2.3. Exercise 5, p.48

5 Complete the second sentence so that it has a similar meaning to the first.

1 My dad was born in our house.

My dad has lived (live) in our house since he was born.

2 My dad gave my mum this watch when she was forty.

My mum _____ (have) this watch _____ she was forty.

3 I met my best friend two years ago.

I _____ (know) my best friend _____ two years.

4 I bought these trainers last Christmas.

I _____ (not buy) any new trainers _____ last Christmas.

5 I joined this English class three months ago.

I _____ (be) in this English class _____ three months.

6 I had breakfast at 7 a.m.

I _____ (not eat) anything _____ 7a.m.

Рис.2.4. Exercise 6, p. 52

6 SPEAKING You are responsible for organising an end-of-term party for your school year. Discuss with a partner. Follow the instructions.

- 1 Make some decisions about location, food and drink, music, decoration, theme, etc.
- 2 Write an email to the class to explain your ideas. Use all three future forms.

As a class, decide whose party ideas are best.

Рис.2.5. Future Forms

